

Zoonoser

Therese Thunberg, biträdande smittskyddsläkare

Vad är en zoonos?

Zoonoser är sjukdomar som sprids mellan djur och människor.

Olika typer av smittämnen som virus, bakterier, svampar och parasiter.

Överföringen kan ske via:

- livsmedel, foder eller vatten
- direkt kontakt med smittbärande djur eller människor
- vektorer, såsom fästingar- myggor
- miljö som förorenats med dessa smittämnen

Harpest

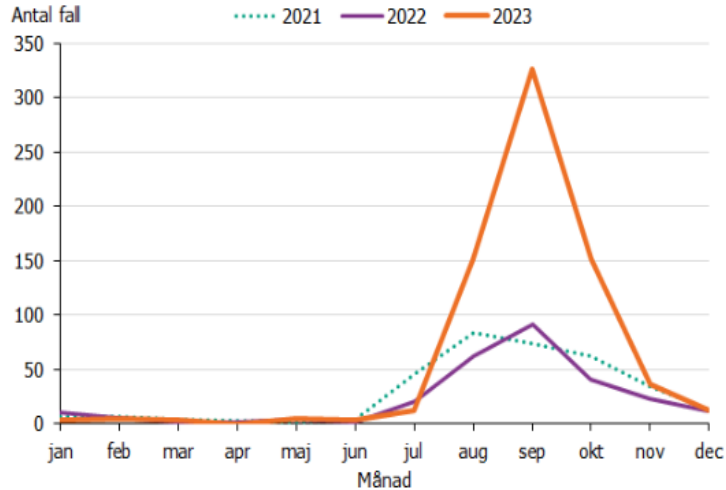
- Harpest orsakas av bakterien= Francisella tularensis
- Sjukdomen smittar inte mellan människor
- Värddjuret i Sverige har ansetts vara smågnagare och harar
  - Reservoar bland vattenlevande amöbor
- Sjukdomen förekommer mest i Norrland

Vilda harar med påvisad harpest i Sverige (2017-2024)

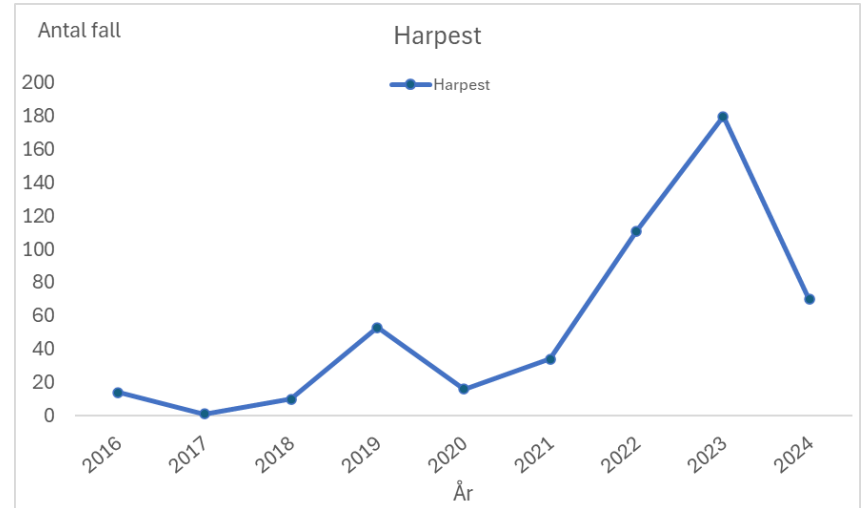

Förekomst av harpest senaste åren (Sverige/Västerbotten)

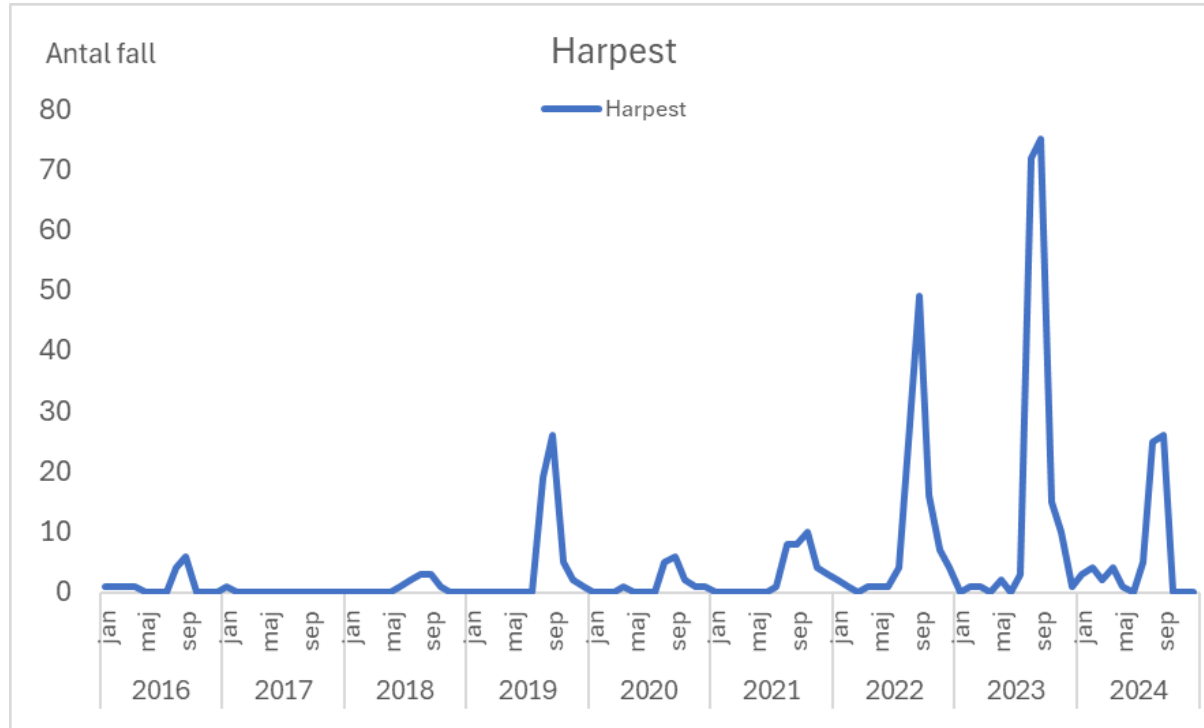
Figur 3. Antalet rapporterade fall av harpest per månad under åren 2021–2023.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Harpestfall över tid i Västerbotten

Smittväg harpest

- Bett av en smittad mygga (eller annan insekt)
  - direkt beröring med ett smittat djur
  - inandning av damm, förorenat med sjuka djurs urin eller avföring
  - intag av smittat vatten
-
- Bakterien kan också orsaka laboratoriesmitta
-
- Inkubationstid: 1-10 dygn, i genomsnitt 3 dygn

Symtom harpest

Varierar beroende på smittvägen.

Hög feber, huvudvärk och illamående

Ett sår lokalt, och de närliggande lymfknutorna förstoras och blir ömma.

Personer som har smittats via luftvägarna insjuknar i lunginflammation.

Vid intag av smittat vatten sår i munnen och svalget.

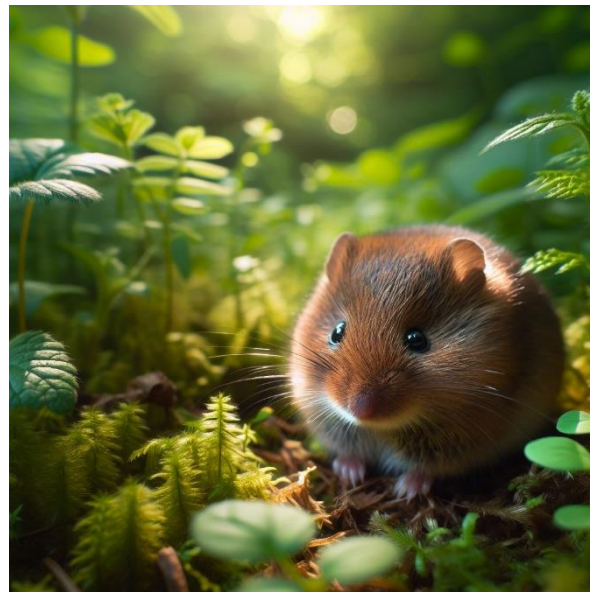

Diagnostik och behandling

- Misstänkt fall är klinik förenlig med sjukdomen
- Anmälningsskyldig sjukdom
- **PCR (påvisa arvsmassa):** Kan göras på sårsekret, blod, på luftvägsprov, biopsimaterial
- **Odling:** Sårodling görs inte rutinmässigt. Isolering i blododling.
- **Serologi:** Vid misstänkt harpest ta även serologi:
  - Titerstegring kommer i regel 2 - 3 veckor efter insjuknandet
  - IgG-titrar kan kvarstå i många år efter insjuknandet
  - IgM titer minst ett år efter insjuknande
- **Behandling: antibiotika**
  - Ciprofloxacin/Doxycyklin

Sorkfeber

- Puumala (PUUV) virus
  - Tillhör hantavirus-mild blödarfeber
- Överförs till människa via inhalation
  - viruskontaminerad saliv, urin eller spillning
- Inkubationstid 1-3 veckor
- Skogssorken naturlig värd
- Skogssorken bär på viruset livslångt

- PUUV “klarar sig” länge utanför värddjuret
  - kan vara smittsamt i minst två veckor

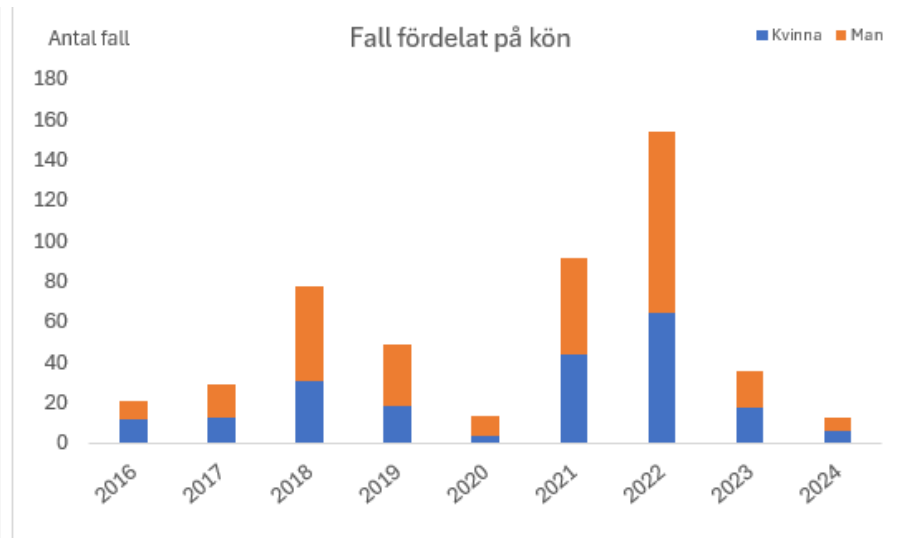
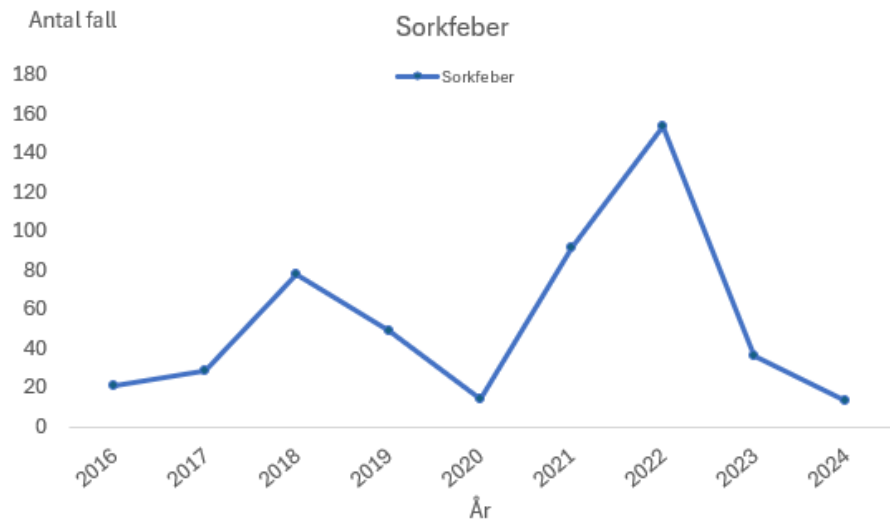
Sorkfeber

- Antal sjukdomsfall varierar med sorkpopulationen
- I Sverige ffa norr om dalälven
- Anmälningsspliktig sjukdom
- Underdiagnostiken stor (13% seroprevalens)
- Ingen specifik behandling finns
- Anses ge upphov till livslång immunitet

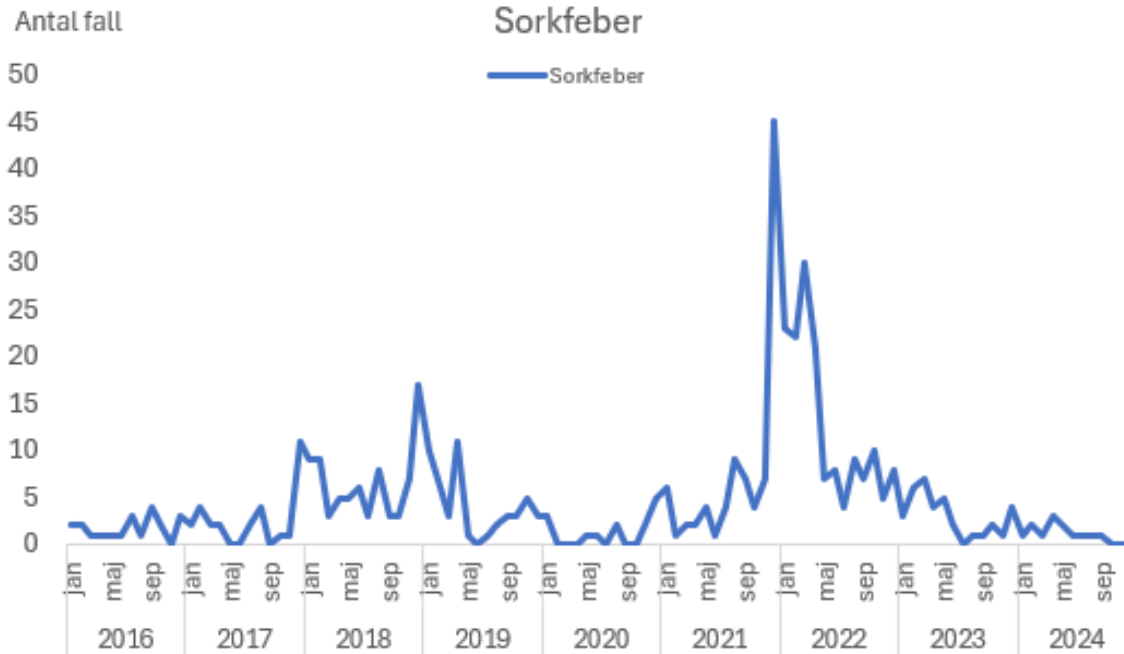

2023

Sorkfeber i Västerbotten

Sorkfeber i Västerbotten-månadsvis

Vanliga Symtom

- Influensaliknande insjuknande (feberfasen)
  - Låga blodplättar. Blödningsmanifestationer (hos ca 1/3)
  - Urinsticka med proteinuri/hematuri
  - Leverpåverkan (ASAT/ALAT)
  - Dimsyn (ödem i ciliarkropp och lins)
- Buksmärta och/eller ryggsmärta (njurfasen)
  - Nedsatt njurfunktion (oliguri-anuri → polyuri), kreatininstegring
  - Elektrolytrubbningar
- Luftvägssymtom
- Långdragen trötthet (konvalescensfasen)

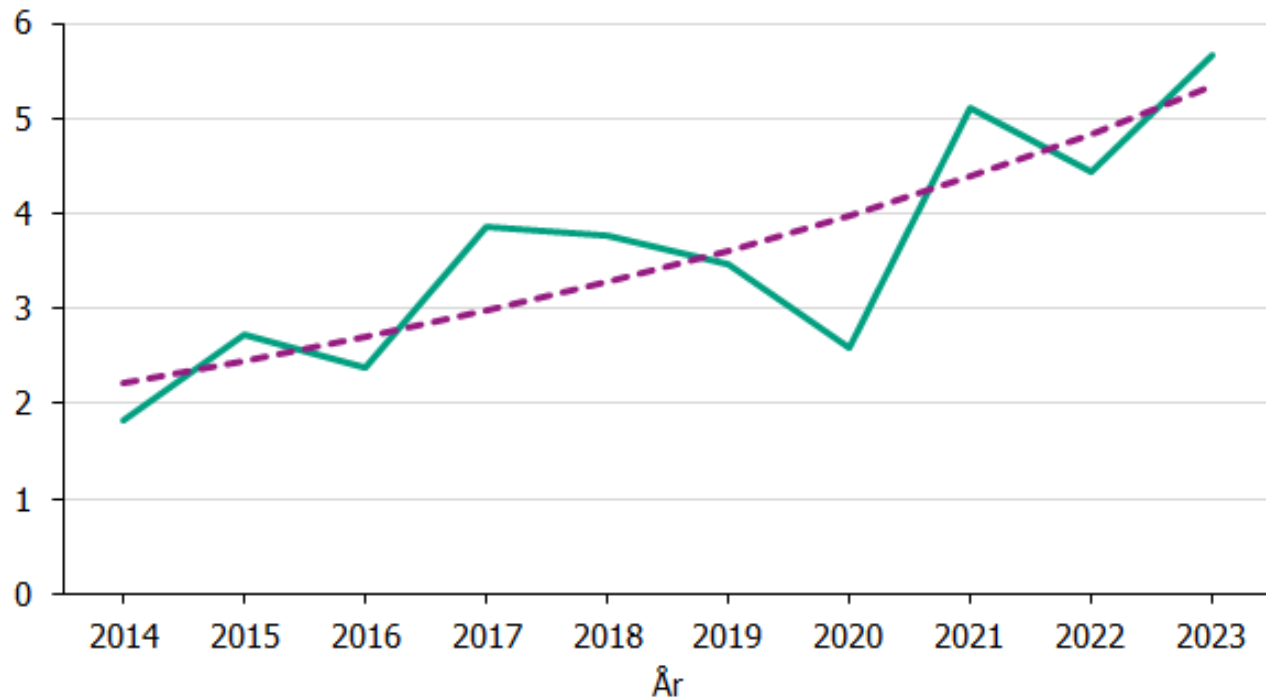
TBE (tick-borne encephalitis)

- TBE orsakas av ett virus som tillhör gruppen flavivirus.
- Värddjur är främst gnagare och hjortdjur, sprids via fästingar
- Det finns 3 typer av TBE (Europeisk, Sibirisk och Fjärran-Östern)
- Den Europeiska sprids med den vanliga fästingen (*Ixodes ricinus*)
  - Mortalitet 0,5-2%
- Den Sibiriska och Fjärran-Östern sprids via Tajgafästingen
  - Allvarligare sjukdom och högre dödlighet uppemot 30%
  - I nuläget: subtyperna inte hittats i fästingar, djur, människa i Sverige
  - Ökad spridning av tajgafästingen längs Norrlandskusten-risk för allvarligare TBE

TBE i Sverige

Incidens
(antal fall/100 000 invånare)

— Incidens   - - - Skattad trend

Källa: Folkhälsomyndigheten

Symtom TBE

- Inkubationstiden för TBE är oftast 1-2 veckor
- Helt asymtomatiska infektioner är vanliga
- Klassiskt förlopp är bifasiskt med influensaliknande symtom i uppemot 1v
  - Andra fas (efter 1-3 veckor) med hjärninflammation/hjärnhinneinflammation
- Diagnostik: Lumbalpunktion för PCR och antikroppsanalys
  - Antikroppsanalys i serum
- Behandling: Symtomatisk

TBE vaccination

- TBE-vaccin kan ges från 1 års ålder
- TBE vaccin skyddar mot alla subtyper av TBE-virus
- Till vem?
  - Barn/vuxna som vistas i naturen i riskområden
  - Resenärer som ska vistas i naturen på
    - Åland, i Baltikum, Central och ÖstEuropa

